

Bosstraat 1-3, Driebergen-Rijsenburg (gemeente Utrechtse
Heuvelrug)

Een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend
booronderzoek

R.M. van der Zee
J. Holl

Colofon

ADC Rapport 4216

Bosstraat 1-3, Driebergen-Rijsenburg (gemeente Utrechtse Heuvelrug)

Een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek

Auteurs: R.M. van der Zee en J. Holl

In opdracht van: Gemeente Utrechtse Heuvelrug

© ADC ArcheoProjecten, Amersfoort, 11 november 2016

Foto's en tekeningen: ADC ArcheoProjecten, tenzij anders vermeld

Status onderzoek: concept (versie 2)

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

ADC ArcheoProjecten aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend
uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Autorisatie:

E. Jacobs

ISSN 1875-1067

ADC ArcheoProjecten

Postbus 1513

3800 BM Amersfoort

Tel 033-299 81 81

Fax 033-299 81 80

Email info@archeologie.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1 Inleiding en administratieve gegevens	7
2 Bureauonderzoek	8
2.1 Doelstelling en vraagstelling	8
2.2 Methodiek	8
2.3 Resultaten	9
2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie	15
3 Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	16
3.1 Plan van Aanpak	16
3.2 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)	17
3.3 Conclusies	17
4 Aanbeveling	18
Literatuur	19
Geraadpleegde websites	19
Lijst van afbeeldingen en tabellen	20
 Bijlage 1 Boorgegevens	

Samenvatting

In opdracht van de gemeente Utrechtse Heuvelrug heeft ADC ArcheoProjecten in oktober en november 2016 een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd voor de locatie Bosstraat 1-3 in Driebergen-Rijsenburg, gemeente Utrechtse Heuvelrug. De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen sloop van de huidige bebouwing gevolgd door de nieuwbouw van een appartementencomplex.

Op basis van het bureauonderzoek is een gespecificeerde verwachting opgesteld. Hieruit volgt dat gezien de landschappelijke ligging, op de flank van de Utrechtse Heuvelrug, in het plangebied rekening moet worden gehouden met de mogelijke aanwezigheid van archeologische resten uit de periode vanaf het Mesolithicum. Resten uit de periode Mesolithicum t/m Bronstijd zijn tot op heden in de omgeving van het plangebied niet bekend. De oudste aanwijzingen voor bewoning betreffen nederzettingssporen uit de Midden- en Late IJzertijd. Deze zijn tijdens een opgraving aan de Lange Dreef aan het licht gekomen.

Indien aanwezig zullen resten uit de IJzertijd, Romeinse tijd en Vroege Middeleeuwen zich vermoedelijk manifesteren in de vorm van een cultuurlaag, dat wil zeggen een 'vuile' laag onder een (restant van een) plaggendeek met daarin aardewerkscherven en houtskool. Organische resten en bot zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Eventuele grondsporen (uitgezonderd diepe paalsporen, waterputten et cetera) zullen zich tot circa 50 cm in de top van de natuurlijke ondergrond (dekzand) bevinden. Ondiepere sporen zullen als van de aanleg van bebouwing in de 19^e en 20^e eeuw vermoedelijk zijn verstoord.

Op basis van oude kaarten moet verder rekening worden gehouden met resten van bebouwing. Het gaat daarbij in ieder geval om mogelijke resten van de bebouwing die tot in de tweede helft van 19^e eeuw aan de Hoofdstraat stond, alsook om resten van bebouwing die tot in de jaren 70 van de vorige eeuw aan de Bosstaat heeft gestaan. Indien aanwezig zullen de resten hoofdzakelijk bestaan uit fragmenten baksteen en puin. Het plangebied maakt geen deel uit van de nabijgelegen 17^e eeuwse buitenplaats Sparrendaal. Sporen van tuinaanleg zijn daarom niet te verwachten.

Om bovengenoemde verwachting te toetsen en waar nodig aan te vullen is in het plangebied een verkennend booronderzoek uitgevoerd. Tijdens dit onderzoek is vastgesteld dat de bodem verstoord is tot een diepte variërend van 110 tot 195 cm –mv. Hierdoor is het vermoedelijk oorspronkelijk aanwezige plaggendeek en de top van het dekzand verloren gegaan. Naar verwachting zijn archeologische grondsporen in het grootste deel van het plangebied op basis van dit gegeven niet meer aanwezig. In de westelijke hoek van het plangebied, in een smalle strook langs de huidige bebouwing, kunnen mogelijk nog wel (restanten van) grondsporen bewaard zijn gebleven. Ook van deze sporen zal vermoedelijk de top in meer of mindere mate beschadigd zijn en vanwege het feit dat het slechts om een smalle strook grond gaat langs de huidige bebouwing, zal hun informatiewaarde beperkt zijn.

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 5.10 van de Erfgoedwet.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Periode	Afkorting	Tijd in jaren
Nieuwe tijd	NT	1500 - heden
Middeleeuwen:	XME	450 – 1500 na Chr.
Late Middeleeuwen	LME	1050 - 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	VME	450 - 1050 na Chr.
Romeinse tijd:	ROM	12 voor Chr. – 450 na Chr.
Laat-Romeinse tijd	ROML	270 - 450 na Chr.
Midden-Romeinse tijd	ROMM	70 - 270 na Chr.
Vroeg-Romeinse tijd	ROMV	12 voor Chr. - 70 na Chr.
IJzertijd:	IJZ	800 – 12 voor Chr.
Late IJzertijd	IJZL	250 - 12 voor Chr.
Midden-IJzertijd	IJZM	500 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	IJZV	800 - 500 voor Chr.
Bronstijd:	BRONS	2000 - 800 voor Chr.
Late Bronstijd	BRONSL	1100 - 800 voor Chr.
Midden-Bronstijd	BRONSM	1800 - 1100 voor Chr.
Vroege Bronstijd	BRONSV	2000 - 1800 voor Chr.
Neolithicum (Jonge Steentijd):	NEO	5300 – 2000 voor Chr.
Laat-Neolithicum	NEOL	2850 - 2000 voor Chr.
Midden-Neolithicum	NEOM	4200 - 2850 voor Chr.
Vroeg-Neolithicum	NEOV	5300 - 4200 voor Chr.
Mesolithicum (Midden-Steentijd):	MESO	8800 – 4900 voor Chr.
Laat-Mesolithicum	MESOL	6450 - 4900 voor Chr.
Midden-Mesolithicum	MESOM	7100 - 6450 voor Chr.
Vroeg-Mesolithicum	MESOV	8800 - 7100 voor Chr.
Paleolithicum (Oude Steentijd):	PALEO	tot 8800 voor Chr.
Laat-Paleolithicum	PALEOL	35.000 - 8800 voor Chr.
Midden-Paleolithicum	PALEOM	300.000 – 35.000 voor Chr.
Vroeg-Paleolithicum	PALEOV	tot 300.000 voor Chr.

Bron: Archeologisch Basis Register 1992

1 Inleiding en administratieve gegevens

In opdracht van de gemeente Utrechtse Heuvelrug heeft ADC ArcheoProjecten in oktober en november 2016 een bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd voor de locatie Bosstraat 1-3 in Driebergen-Rijsenburg, gemeente Utrechtse Heuvelrug (afb. 1 en 2). De aanleiding voor het onderzoek is de voorgenomen sloop van de huidige bebouwing gevolgd door de nieuwbouw van een appartementencomplex.

Sinds 1 juli 2016 is de Erfgoedwet in werking getreden en is de Monumentenwet 1988 komen te vervallen. De bepalingen van de Monumentenwet zijn echter opgenomen in de Erfgoedwet. Op grond van de Erfgoedwet moeten archeologische (verwachtings)waarden gewaarborgd zijn in het bestemmingsplan. In het ontwerp-bestemmingsplan 'Driebergen Centrum', dat op 20 september 2016 door de gemeente Utrechtse Heuvelrug is opgesteld, rust op het zuidwestelijke en centrale deel van het plangebied de dubbelstemming Waarde Archeologie 1.¹ Op de archeologische verwachtingskaart betreft dit een zone met een zeer hoge verwachting.² Deze zone omvat AMK-terreinen, beschermde landgoederen, historische kernen, ontginningsassen, oude wegen en paden, grafheuvels en Tweede Wereldoorlog. Volgens de bestemmingsregels geldt een onderzoeksplicht bij plangebieden groter dan 50 m² en bodemingrepen dieper dan 0,3 m –mv.

Op het noordoostelijk deel van het plangebied rust de dubbelbestemming Waarde Archeologie 2.³ Op de archeologische verwachtingskaart betreft dit een bufferzone van een zone met een zeer hoge verwachting.⁴ Volgens de bestemmingsregels geldt een onderzoeksplicht bij plangebieden groter dan 100 m² en bodemingrepen dieper dan 0,3 m –mv.

Ten behoeve van het verkrijgen van een omgevingsvergunning dient de initiatiefnemer een rapport te overleggen waarin naar oordeel van de bevoegde overheid de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld. In het kader van dit proces heeft het in dit rapport beschreven onderzoek plaatsgevonden.

In Nederland dient het vaststellen van de archeologische waarde van een plangebied te gebeuren op grond van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.3).⁵ Behalve op de KNA is de uitvoering van het onderzoek tevens gebaseerd op 'Richtlijn uitvoering archeologisch onderzoek gemeente Utrechtse Heuvelrug september 2014, versie 2.0'.

De volgende administratieve gegevens zijn van toepassing:

Oprachtgever:	Gemeente Utrechtse Heuvelrug de heer K. van de Velde Postbus 200 3940 AE Doorn Tel.: 0343 - 565 600 E-mail: kai.van.de.velde@Heuvelrug.nl
Fasen AMZ-cyclus:	bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek
Aanleiding:	woningbouw
Locatie:	Bosstraat 1-3
Plaats:	Driebergen-Rijsenburg
Gemeente:	Utrechtse Heuvelrug
Provincie:	Utrecht
Kadastrale gegevens:	gemeente Driebergen sectie B nummer 8112 (gedeeltelijk)
Kaartblad:	32C (1:25.000)

¹ <http://www.ruimtelijkeplannen.nl/>

² Gemeente Utrechtse Heuvelrug 2012.

³ <http://www.ruimtelijkeplannen.nl/>

⁴ Gemeente Utrechtse Heuvelrug 2012.

⁵ SIKB 2013.

Oppervlakte plangebied	circa 1.900 m ²
Coördinaten:	N: 147.706 / 451.691 Z: 147.701 / 451.633 O: 147.734 / 451.662 W: 147.669 / 451.658
Deskundige namens de bevoegde overheid met contactgegevens:	Gemeente Utrechtse Heuvelrug Mevrouw drs. A. Luksen-IJtsma Postbus 200 3940 AE Doorn Tel.: 0343 – 565 706 E-mail: annemarie.luksen@Heuvelrug.nl
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer (CIS-code):	4019611100
ADC-projectcode:	4180750
Auteur:	R.M. van der Zee en J. Holl
Projectmedewerker(s):	n.v.t.
Autorisatie:	E. Jacobs
Periode van uitvoering:	oktober en november 2016
Beheer en plaats documentatie:	ADC ArcheoProjecten bv, Amersfoort
Beheer en plaats digitale documentatie (e-depot):	http://dx.doi.org/10.17026/dans-2xm-gkp

---

2 Bureauonderzoek

2.1 Doelstelling en vraagstelling

Het bureauonderzoek vormt de eerste stap in het vaststellen van de archeologische waarde van het gebied. Het doel van bureauonderzoek is het aan de hand van schriftelijke bronnen verwerven van informatie over bekende en/of verwachte archeologische waarden in het plangebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting.

Voor het bureauonderzoek zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?
- Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?

2.2 Methodiek

Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.3 Landbodems, protocol 4002 Bureauonderzoek.

Het bureauonderzoek bestaat uit de volgende elf processtappen:

1. Afbakenen plan- en onderzoeksgebied en vaststellen consequenties van mogelijk toekomstig gebruik;
2. Aanmelden onderzoek bij Archis;
3. Vermelden (en toepassen) overheidsbeleid;
4. Beschrijven huidig gebruik;
5. Beschrijven historische situatie en mogelijke verstoringen;
6. Beschrijven mogelijke aanwezigheid bouwhistorische waarden in de ondergrond;
7. Beschrijven bekende archeologische en aardwetenschappelijke waarden;
8. Opstellen gespecificeerde verwachting;
9. Opstellen standaardrapport bureauonderzoek;
10. Afmelden onderzoek bij Archis: overdracht onderzoeksgegevens;
11. Aanleveren digitale gegevens bij e-Depot.

De processtappen 1 tot en met 7 leveren gegevens op basis waarvan processtap 8, de gespecificeerde verwachting wordt opgesteld. De gespecificeerde verwachting kan worden beschouwd als een belangrijke conclusie van het bureauonderzoek, omdat hierin wordt

aangegeven of, en zo ja, welke archeologische waarden worden verwacht, indien relevant weergegeven op een kaart.

De resultaten van processtappen 1 tot en met 8 worden behandeld in de paragrafen 3.1 tot en met 3.5. Processtap 9 resulteert in het voorliggende rapport. De processtappen 10 en 11 hebben betrekking op het voor derden openbaar maken van de resultaten van het bureauonderzoek bij onder meer Archis en het e-Depot.

De beschrijving van de historische en aardwetenschappelijke informatie is gebaseerd op het volgende bronmateriaal:

- Kadastrale minuut uit 1811-1832
- Grote historische atlas van Nederland, 1:50.000, deel 1 West-Nederland 1839-1859
- Bonnekaarten uit 1870, 1882, 1885, 1894, 1897, 1905, 1910, 1924 en 1930
- Topografische kaarten uit 1936-2015
- Geologische overzichtskaart van Nederland 1:600.000
- Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000
- Bodemkaart van Nederland 1:50.000
- Recente luchtfoto's (Google Earth)
- AHN-beelden
- Archeologische beleidskaart van de gemeente Utrechtse Heuvelrug
- Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW)
- Archeologische MonumentenKaart (AMK)
- Archeologisch Informatiesysteem (ARCHIS)
- Diverse rapporten en websites

2.3 Resultaten

2.3.1 Afbakening plan- en onderzoeksgebied, beschrijving huidig gebruik en vaststellen van de consequenties van het mogelijk toekomstige gebruik

Het plangebied is gelegen in de kern van Driebergen-Rijsenburg en betreft een deel van het zuidwestelijk deel van het terrein van het voormalige gemeentekantoor aan de Bosstraat. De locatie ligt globaal tussen de Bosstaat in het noordoosten en zuidwesten, de Hoofdstraat (provinciale weg N225) in het noordwesten en landgoed Sparreanaal in het noordwesten. Het betreft een deel van het perceel dat kadastraal bekend is als 'gemeente Driebergen sectie B nummer 8112' en heeft een oppervlakte van circa 1.900 m².

Het plangebied is voor ongeveer tweederde bebouwd. De bebouwing betreft een deel van het voormalige gemeentekantoor, gebouwd in 1975.⁶ Het onbebouwde deel bestaat deels uit grasvelden en groenstroken en deels uit een inrit/toegangspad voorzien van klinkerbestrating.

Volgens het Bodemloket⁷ is in het plangebied is geen milieukundig bodemonderzoek uitgevoerd. De milieuhygiënische situatie is derhalve niet bekend.

In het kader van het onderzoek zijn gegevens met betrekking tot de aanwezigheid van ondergrondse kabels en leidingen opgevraagd bij het KLIC.⁸ Uit de hierop ontvangen gegevens blijkt dat aan de zuidwest- en noordwestzijde van het plangebied verschillende aansluitingen van nutsvoorzieningen aanwezig zijn. Verder zijn parallel aan de noordwestrand van het plangebied verschillende datakabels aanwezig.

Van het plangebied zelf zijn onvoldoende archeologische en aardkundige gegevens beschikbaar om een uitspraak te kunnen doen over de archeologische verwachting. Daarom zijn tevens gegevens betrokken uit de directe omgeving, waarmee het onderzoeksgebied kan worden gedefinieerd als het gebied binnen een straal van circa 500 m rondom het plangebied. De begrenzing van deze zone is gebaseerd op het gegeven dat hierbinnen sprake is van voldoende

⁶ <https://bagviewer.kadaster.nl>

⁷ <http://www.bodemloket.nl>

⁸ meldingsnummer 16G447110.

informatie om een uitspraak te doen over de archeologische verwachting die representatief is voor het plangebied.

De in het plangebied aanwezige bebouwing, een gedeelte van het voormalige gemeentekantoor, zal worden gesloopt, waarna in het zuidwestelijk deel van het plangebied, deels buiten de contouren van de huidige bebouwing, een appartementencomplex zal worden opgericht (afb. 4). Het appartementencomplex zal bestaan uit drie woonlagen. Er zijn geen kelders voorzien. De funderingsconstructie is momenteel nog niet bekend. De verwachting is evenwel dat ten behoeve van de aanleg het maaiveld plaatselijk tot 80 cm –mv zal worden ontgraven. In het noordwestelijk deel van het plangebied zullen bergingen gerealiseerd worden. Het overige deel is bestemd voor parkeervoorzieningen voor auto's en zal van straatwerk worden voorzien.

De consequentie van de voorgenomen ontwikkeling kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

2.3.2 Beschrijving van de aardwetenschappelijke waarden

De volgende aardwetenschappelijke informatie is bekend van het plangebied:

Bron	Informatie
Geologische overzichtskaart van Nederland 1:600.000 ⁹	Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden (kaartcode: Bx5)
Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 ¹⁰	niet gekarteerd (bebouwd), aangrenzende eenheid: gordeldekzand-welvingen al dan niet met oud bouwlanddek (kaartcode: 3L6)
Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ¹¹	niet gekarteerd (bebouwd), aangrenzende eenheden: kamppodzolgronden, leemarm en zwak lemig fijn zand, grondwatertrap VII (kaartcode: cHd21-VII) hoge zwarte enkeerdgronden, leemarm en zwak lemig fijn zand, grondwatertrap VII (kaartcode: zEZ21-VII)
Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) ¹²	circa 5,4 – 5,7 m +NAP

Geologie en geomorfologie

Het plangebied bevindt zich aan de westelijke flank van de stuwwal van de Utrechtse Heuvelrug. De stuwwal is in de voorlaatste ijstijd, het Saalien (370.000-130.000 jaar geleden), door landijs gevormd en ligt als een langgerekte 'heuvelrug' langs de rand van een voormalige, in de Gelderse Vallei gelegen, ijslob.¹³ De stuwwal heeft twee enigszins asymmetrische zijden en een min of meer vlak bovendeel.¹⁴ De flank die zich aan de kant van de ijslob bevond, in geval van de Utrechtse Heuvelrug dus de oostelijke helling, is het steilste. De westelijke helling is veel minder steil. De stuwwal is opgebouwd uit overwegend grindrijk, fijn en grof zand, dat is afgezet door voorlopers van voornamelijk de Rijn en andere rivieren uit het oosten, die voor de vorming van de stuwwallen hier stroomden.

Tijdens en na terugtrekking van het landijs werd door smeltwater materiaal van de stuwwallen naar lagere delen getransporteerd. Doordat de bodem nog bevroren was stroomde het water over de oppervlakte en werden dalen gevormd (droogdal). Het materiaal van de stuwwal werd vaak onderaan een helling in de vorm van 'waaiers' (sandrs) afgezet. Ze liggen hoofdzakelijk aan de westelijke voet van de stuwwal, onder meer ten oosten van Driebergen-Rijsenburg. Hier vormen ze een strook van ongeveer anderhalve kilometer breedte en duiken ze verder westwaarts onder jongere sedimenten weg.¹⁵ Die hieraan gerelateerde fluvioglaciale afzettingen

⁹ TNO 2006.

¹⁰ Stichting voor Bodemkartering & Rijks Geologische Dienst 1982.

¹¹ Stichting voor Bodemkartering 1966.

¹² <http://www.ahn.nl/pagina/apps-en-tools/viewer.html>

¹³ De Mulder et al. 2003.

¹⁴ Stichting voor Bodemkartering 1973.

¹⁵ Ibid.

(smeltwaterafzettingen) bestaan uit gelaagd, grindhoudend grof zand. De fluvioglaciale afzettingen zijn veelal bedekt met een pakket dekzand, een eolische afzetting uit de laatste ijstijd, het Weichselien (115.000-11.800 jaar geleden).¹⁶ De dekzanden zijn hoofdzakelijk in een krans rondom de Utrechtse Heuvelrug afgezet, onder meer ter plaatse van het huidige dorp Driebergen-Rijsenburg. Ze vormen een zwakgolvend reliëf met talrijke oost-west verlopende ruggen en welvingen. Ze worden ook wel 'gordeldekzandruggen' c.q. 'gordeldekzandwelvingen' genoemd.

In de periode na het Weichselien, het Holoceen (11.800 jaar geleden tot heden), steeg de temperatuur geleidelijk en nam de begroeiing toe. Hierdoor vonden, behoudens enkele duingebieden, geen grootschalige verstuivingen meer plaats en werd het dekzandrelief vastgelegd.¹⁷ Als gevolg van het grootschalig kappen van bos vond in de Middeleeuwen nog wel enige zandverstuiving plaats.

Bodemkunde

Op de Bodemkaart van Nederland 1:50.000 ligt het plangebied in een zone die niet gekarteerd is.¹⁸ Deze zone beslaat de bebouwde kom van Driebergen-Rijsenburg. Het is echter aannemelijk dat de bodem in het plangebied van dezelfde aard is (geweest) als de bodem in de onbebouwde gebieden rondom de kern. Op basis daarvan moet ter plaatse rekening worden gehouden met kamppodzolgronden en/of hoge zwarte enkeerdgronden.

Zowel kamppodzolgronden als hoge zwarte enkeerdgronden worden gekenmerkt door een humushoudende bovengrond, die is ontstaan door ophoging van de oorspronkelijke grond met mest vermengd met overwegend heideplaggen, afkomstig van potstallen.¹⁹ Deze bovengrond wordt daarom ook wel plaggendek genoemd. Beide gronden verschillen van elkaar ten aanzien van de dikte van het plaggendek. Bij kamppodzolgronden heeft het plaggendek een dikte van 30 à 50 cm, bij hoge zwarte enkeerdgronden heeft het plaggendek een dikte van tenminste 50 cm.

In het onderste deel van het plaggendek is veelal een deel van het oorspronkelijk aanwezige podzolprofiel opgenomen ('onthoofd podzolprofiel'). Vanwege de beschermende werking van een plaggendek zijn archeologische sporen uit de perioden van vóór de Late Middeleeuwen evenwel in de regel goed geconserveerd. Echter, bij bouwwerkzaamheden wordt veelal het plaggendek verwijderd, waardoor ook eventuele onderliggende grondsporen vaak (deels) verstoord raken. Of dit in het plangebied ook het geval is, is niet bekend.

2.3.3 Beschrijving van bekende archeologische waarden

Op de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW, 3^e generatie), die een vlakdekkende en landsdekkende classificatie van de trefkans op archeologische resten bevat, is het plangebied gelegen in een zone die vanwege bebouwing niet gekarteerd is (afb. 5). Vanwege bebouwing zijn voor deze zone geen bodemkundige of geologische gegevens beschikbaar.²⁰

In 2012 is voor het grondgebied van de gemeente Utrechtse Heuvelrug een archeologische beleidskaart vastgesteld. Op deze kaart ligt het zuidwestelijke en centrale deel van het plangebied in een zone met een zeer hoge verwachting (Waarde Archeologie 1). Deze verwachting is gerelateerd aan de historische kern van Driebergen. Het noordoostelijk deel van het plangebied ligt in een bufferzone²¹ rondom deze kern (Waarde Archeologie 2).

Op de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME 1.1) is in en rond het plangebied geen militair erfgoed aangegeven.²²

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Stichting voor Bodemkartering 1966.

¹⁹ De Bakker 1966.

²⁰ Deeben 2009.

²¹ Gemeente Utrechtse Heuvelrug 2012.

²² <http://www.ikme.nl>

Op de Archeologische MonumentenKaart²³ (AMK) maakt het plangebied deel uit van een archeologisch terrein (monument) van hoge waarde (afb. 5).²⁴ Hierbinnen zijn archeologische sporen vanaf de Vroege Middeleeuwen aan te treffen, die gerelateerd zijn aan de dorpsontwikkeling van Driebergen-Rijsenburg.

In de omgeving van het plangebied zijn enkele waarnemingen gedaan en diverse onderzoeken uitgevoerd. Deze worden in het onderstaande besproken (zie voor de ligging afb. 5).

Voor de locatie 'De Lei', die zich op circa 120 m ten zuidoosten van het plangebied bevindt, is een archeologisch bureauonderzoek opgesteld.²⁵ De aanleiding voor het onderzoek vormde de bouw van een appartementencomplex. Gesteld werd dat vanwege de landschappelijk ligging rekening moet worden gehouden met archeologische resten vanaf de steentijd, waarbij werd opgemerkt dat de oudst bekende sporen in de omgeving echter uit de IJzertijd of mogelijk de Bronstijd dateren.²⁶ Verwacht werd dat op grond van de bodemclassificatie op de Bodemkaart van Nederland 1:50.000 eventuele sporen zouden zijn afgedekt door circa 30 tot 50 cm dik plaggendek. Gezien de relatief geringe dikte van de cultuurlaag werd rekening gehouden met verstoring van het archeologisch niveau ten gevolg van bouwactiviteiten in de 20e eeuw. Om de bodemopbouw en de mate intactheid te bepalen is een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek uitgevoerd. Hierbij werden recente ophogingslagen, baksteen en puin aangetroffen en ontbrak het oorspronkelijke bodemprofiel. Slechts in één boring werd een restant van een plaggendek aangetroffen. Op grond van de grotendeels verstoorde bodemopbouw werd geen nader onderzoek noodzakelijk geacht.

Voor een aantal wegtracés binnen de bebouwde kom van Driebergen, waaronder de ten zuiden van het plangebied gelegen Engweg, is een bureauonderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van archeologische waarden in het gebied.²⁷ De aanleiding voor het onderzoek vormde de voorgenomen vervanging van de riolering. Uit het onderzoek kwam naar voren dat ter plaatse van de huidige Engweg rekening moet worden gehouden met een middeleeuwse voorganger, die naar verwachting op 1 m –mv is aan te treffen.²⁸ In het overige deel van het onderzochte gebied werden onder een plaggendek resten uit alle perioden verwacht.

Om de genoemde verwachting te verifiëren is een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek uitgevoerd.²⁹ Hieruit bleek dat ter plaatse van de Engweg de natuurlijke ondergrond uit matig fijn dekzand bestaat.³⁰ Het dekzand is aan de bovenkant scherp begrensd en wordt afgedekt door een enigszins vlekkelig, zwak humeus zandpakket met daarin recent vondstmateriaal. Vanwege het geheel ontbreken van een podzolprofiel werd aangenomen dat het sporenniveau vrijwel geheel was verdwenen. Verder onderzoek werd niet noodzakelijk geacht.

Voor de locatie 'De Geheime Tuin', op circa 300 m ten westen van het plangebied, is een bureauonderzoek opgesteld naar de aanwezigheid van archeologische waarden in het gebied.³¹ Op grond van dit onderzoek werd rekening gehouden met archeologische resten vanaf de Steentijd t/m de Nieuwe tijd.³² Verwacht werd dat de bodemopbouw bestaat een podzolprofiel in dekzand, dat door een plaggendek wordt afgedekt. Tijdens het uitgevoerde inventariserend veldonderzoek in de vorm van een gecombineerd verkennen en karterend booronderzoek werd de op basis van de bureauonderzoek verwachte bodemopbouw bevestigd. Echter, in de helft van de boringen werd een sterk verstoord profiel aangetroffen. In verschillende boringen werd aardewerkmateriaal

²³ <http://archeologieinnederland.nl/bronnen-en-kaarten/amk-en-ikaw>

²⁴ monument 12.215 'Centrum, Hoofdstraat/Traay'.

²⁵ onderzoeksmelding 15.117.

²⁶ Van Lil 2005.

²⁷ onderzoeksmelding 39.266.

²⁸ Huizer 2010.

²⁹ onderzoeksmeldingen 45.326.

³⁰ Van Rooij 2011.

³¹ onderzoeksmelding 12.370.

³² Van der Kuijl 2005.

aangetroffen. Dit betrof kogelpot-aardewerk (onder ander uit de 11^e/12^e eeuw) en geglazuurd roodbakkend aardewerk (met name uit 17^e-18^e eeuw). Op grond van het vondstmateriaal werd een nederzetting uit de periode Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd vermoed. Vanwege de geconstateerde bodemverstoring en de relatief beperkte bodemingrepen is een archeologische begeleiding van de graafwerkzaamheden geadviseerd.

Voor een terrein aan de Engweg, op circa 350 m ten zuiden van het plangebied, is een archeologisch bureauonderzoek opgesteld.³³ Aan de locatie werd een hoge verwachting voor resten daterend vanaf het Paleolithicum toegekend.³⁴ Deze verwachting gold met name voor resten uit de IJzertijd, gezien de ligging van resten van een nederzetting uit deze periode op 200 m ten westen van de locatie. Voor resten uit de Nieuwe tijd gold op basis van historische kaarten een middelhoge verwachting. Om de archeologische verwachting te toetsen en waar nodig aan te vullen is een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een karterend booronderzoek uitgevoerd. Hierbij werd een volledig vergraven bodemprofiel vastgesteld. Dit werd toegeschreven aan het agrarisch grondgebruik van de locatie en de bouw van een kas. In geen van de boringen werden archeologische indicatoren aangetroffen. Aanvullend onderzoek werd niet noodzakelijk bevonden.

In de omgeving van het plangebied zijn verschillende gebouwde monumenten aanwezig. Deze betreffen een landhuis uit 1860/1870 (Hoofdstraat 152) en diverse objecten op de 17^e eeuwse buitenplaats Sparrendaal (Hoofdstraat 89), waaronder het hoofdgebouw uit 1754, de bouwhuizen ter weerszijden van het voorplein, het entreehek, de brug en de slingermuur.³⁵

Ten behoeve van aanvullende informatie over het plangebied is contact opgenomen met de heer T. van Bommel (Archeologische Werkgroep Nederland). Dit leverde informatie op omtrent de in het verleden aanwezige bebouwing in het plangebied (zie §2.3.4).

2.3.4 Beschrijving van de historische situatie, mogelijke verstoringen en bouwhistorische waarden

De historische situatie is op verschillende kaarten als volgt:

Bron	Jaartal	Historische situatie
Kadastrale minuut (afb. 7) ³⁶	1811-32	perceel 281: huis en erf perceel 282: tuin perceel 288: eikebosch perceel 290: tuin perceel 291: huis en erf
Topografische kaart ³⁷	1849	twee woonhuizen (georiënteerd op Hoofdstraat), tuin
Bonnekaart (afb. 8) ³⁸	1870	idem
Bonnekaart ³⁹	1882	idem
Bonnekaart ⁴⁰	1885	bebouwing (georiënteerd op Bosstraat), tuin
Bonnekaart ⁴¹	1894	idem
Bonnekaart ⁴²	1897	idem
Bonnekaart ⁴³	1905	idem

³³ onderzoeksmelding 45.735.

³⁴ Exaltus & Orbons 2011.

³⁵ <http://www.heuvelrugopdekaart.nl>

³⁶ Kadaster 1811-1832; <http://www.hisgis.nl>

³⁷ Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1990.

³⁸ Bureau Militaire Verkenningen 1870.

³⁹ Bureau Militaire Verkenningen 1882.

⁴⁰ Bureau Militaire Verkenningen 1885.

⁴¹ Bureau Militaire Verkenningen 1894.

⁴² Bureau Militaire Verkenningen 1897.

⁴³ Bureau Militaire Verkenningen 1905.

Bron	Jaartal	Historische situatie
Bonnekaart ⁴⁴	1910	idem
Bonnekaart ⁴⁵	1924	idem
Bonnekaart (afb. 9) ⁴⁶	1930	idem
Topografische kaart ⁴⁷	1936-1981	idem
Topografische kaart ⁴⁸	1982-2005	bebouwing (gemeentekantoor)
Topografische kaart ⁴⁹	2006-2015	bebouwing (gemeentekantoor) in zuidoostelijk richting uitgebreid

Bewoningsgeschiedenis

Archeologisch onderzoeken aan de Lange Dreef, waaronder een opgraving⁵⁰, hebben bewoningssporen uit de Midden- en Late IJzertijd aan het licht gebracht. Hieruit blijkt dat het gebied reeds een lange bewoningsgeschiedenis kent. Naast bewoningssporen uit de Midden- en Late IJzertijd zijn in het gebied ook sporen uit de Volle/Late Middeleeuwen aangetroffen. Laatstgenoemde zijn te interpreteren als perceleringsgreppels en kunnen duiden op de nabijheid van bewoning. Aangenomen wordt dat in de Middeleeuwen het huidige Driebergen ontstond, vermoedelijk in eerste instantie als nederzetting zonder kerk. In 1159 komt in een akte de naam 'Thribergen' voor. Als plaatsaanduiding komt het pas in 1309 voor het eerst voor.⁵¹

Een belangrijke ontwikkeling vanaf de 17^e eeuw is het ontstaan van de 'Stichtse Lustwarande'.⁵² De letterlijke vertaling is Utrechts ('Stichtse'), plezier ('Lust'), wandelgebied ('Warande'). Rijke bankiers en kooplieden uit Amsterdam en Utrecht lieten langs de zuidwestelijke rand van de Utrechtse Heuvelrug talrijke buitenplaatsen en landgoederen aanleggen. Eén van de voornaamste buitenplaatsen betreft Sparrendaal, dat zich direct ten noordwesten van het plangebied bevindt.

De Bosstraat, waaraan het plangebied is gelegen, is pas in de loop van de 19e eeuw ontstaan.⁵³ In de 18e eeuw liep daar, iets meer in de richting van Sparrendaal, een 'steeg', een zandpad, die mogelijk de voorloper van deze weg vormt. Aanvankelijk vestigden zich winkels en bedrijven aan het zuidwestelijk deel van de Bosstraat, maar deze verdwenen in de loop van de 20^e eeuw.

In 1875 werd op de hoek van de Hoofdstaat en de Bosstaat (ter plaatse van het plangebied) het gemeentehuis van Driebergen gebouwd (afb. 6).⁵⁴ Dit deed dienst tot 1964 toen Sparrendaal als representatief gemeentehuis in gebruik kwam. In 1974 werd het pand afgebroken en in 1975 verrees op dezelfde locatie een nieuw gemeentekantoor.⁵⁵ Dit vormde één geheel met de brandweerkazerne en is nog altijd aanwezig.

Oude kaarten

Op de oudst geraadpleegde kaart, het minuutplan van de gemeente Driebergen (1811-1832), is de Bosweg nog niet aanwezig (afb. 7). Het plangebied wordt gevormd door een aantal kleine percelen. Op de meest zuidwestelijk percelen bevindt zich bebouwing in vorm van woonhuizen. Deze zijn georiënteerd op de voorloper van de huidige Hoofdstaat. De hierachter gelegen percelen zijn in gebruik als tuin of bestaan uit bos. Op grond van de topografische kaart uit 1849⁵⁶ en de

⁴⁴ Bureau Militaire Verkenningen 1910.

⁴⁵ Bureau Militaire Verkenningen 1924.

⁴⁶ Bureau Militaire Verkenningen 1930.

⁴⁷ <http://www.topotijdreis.nl>

⁴⁸ <http://www.topotijdreis.nl>

⁴⁹ <http://www.topotijdreis.nl>

⁵⁰ Schurmans 2011.

⁵¹ Botman et al. 2009.

⁵² Blijdenstijn 2015.

⁵³ <https://www.heuvelrugtopografie.nl/bebouwing/driebergen/bosstraat/>

⁵⁴ informatie de heer T. van Bommel (Archeologische Werkgroep Nederland).

⁵⁵ <https://www.heuvelrugtopografie.nl/bebouwing/driebergen/bosstraat/>

⁵⁶ Wolters-Noordhoff Atlasproducties 1990.

Bonnekaarten uit 1870 en 1882⁵⁷ moet worden aangenomen dat deze situatie tot in het vierde kwart van de 19^e eeuw ongewijzigd blijft (afb. 8).

Op de Bonnekaart van 1885 verschijnt voor het eerst de voorloper van de huidige Bosstraat. Ter hoogte van het plangebied is bebouwing aanwezig. Deze is in tegenstelling tot de eerdere bebouwing niet op de Hoofdstraat, maar op de Bosstraat georiënteerd. Op basis van historische informatie moet worden aangenomen dat deze bebouwing het in 1875 gebouwde gemeentehuis van Driebergen betreft. Op basis van de Bonnekaarten uit 1894, 1897, 1905, 1910, 1924, 1930⁵⁸ en de topografische kaarten uit de periode 1936-1981⁵⁹ lijkt de situatie in het plangebied zich niet te wijzigen (afb. 9).

Op de topografische kaarten uit 1982-2005⁶⁰ is de omvang van de bebouwing gewijzigd. Dit hangt hoogstwaarschijnlijk samen met de sloop in 1974 van het oorspronkelijke gemeentehuis en de oprichting van een nieuw gemeentekantoor in 1975. Op de topografische kaarten uit 2006-2015⁶¹ is te zien dat de bebouwing in zuidoostelijke richting is uitgebreid.

2.4 Gespecificeerde verwachting en conclusie⁶²

De eerste, voor het bureauonderzoek opgestelde onderzoeksvraag *“Zijn mogelijk archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is de specifieke archeologische verwachting?”* kan als volgt worden beantwoord:

Op basis van de landschappelijke ligging, op de flank van de Utrechtse Heuvelrug, moet in het plangebied rekening worden gehouden met de mogelijke aanwezigheid van archeologische resten uit de periode vanaf het Mesolithicum. Resten uit de periode Mesolithicum t/m Bronstijd zijn tot op heden in de omgeving van het plangebied niet bekend. De oudste aanwijzingen voor bewoning betreffen nederzettingssporen uit de Midden- en Late IJzertijd. Deze zijn aan het licht gekomen tijdens een opgraving aan de Lange Dreef.

Indien aanwezig zullen resten uit de IJzertijd, Romeinse tijd en Vroege Middeleeuwen zich vermoedelijk manifesteren in de vorm van een cultuurlaag, dat wil zeggen een ‘vuile’ laag onder een (restant van een) plaggendeek met daarin aardewerkscherven en houtskool. Organische resten en bot zullen door de relatief droge en zure bodemomstandigheden slecht zijn geconserveerd. Eventuele grondsporen (uitgezonderd diepe paalsporen, waterputten et cetera) zullen zich tot circa 50 cm in de top van de natuurlijke ondergrond (dekzand) bevinden. Ondiepere sporen zullen als van de aanleg van bebouwing in de 19^e en 20^e eeuw vermoedelijk zijn verstoord.

Op basis van oude kaarten moet rekening worden gehouden met resten van bebouwing. Het gaat daarbij dan in ieder geval mogelijk om resten van bebouwing die tot in de tweede helft van 19^e eeuw aan de Hoofdstraat stond alsook resten van bebouwing die tot in de jaren 70 van de vorige eeuw aan de Bosstraat gesitueerd was. Indien aanwezig zullen de resten hoofdzakelijk bestaan uit fragmenten baksteen en puin. Het plangebied maakt geen deel uit van het nabijgelegen 17^e eeuwse buitenplaats Sparrendaal. Sporen van tuinaanleg zijn daarom niet te verwachten.

De beantwoording van de overige onderzoeksvragen is als volgt:

- *Is het plangebied voldoende onderzocht en zo nee, welke vorm van nader archeologisch onderzoek kan worden geadviseerd?*

In het plangebied moet op basis van waarnemingen in de omgeving rekening worden gehouden met de mogelijke aanwezigheid van archeologische resten uit de periode vanaf de Midden-IJzertijd t/m de Nieuwe tijd. Op basis van de landschappelijke ligging zijn theoretisch ook resten uit oudere perioden aan te treffen. Om de kans op de aanwezigheid

⁵⁷ Bureau Militaire Verkenningen 1870, 1882.

⁵⁸ Bureau Militaire Verkenningen 1894, 1897, 1905, 1910, 1924, 1932.

⁵⁹ <http://www.topotijdreis.nl>

⁶⁰ <http://www.topotijdreis.nl>

⁶¹ <http://www.topotijdreis.nl>

⁶² Kadaster 1811-1832.

van archeologische resten te bepalen is vooral het verwerven van inzicht in de bodemopbouw en de mate van intactheid van belang. Geadviseerd wordt daarom een inventariserend veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek uit te voeren (zie hoofdstuk 3).

3 Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

3.1 Plan van Aanpak

3.1.1 Inleiding

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het toetsen en waar nodig aanvullen van de op basis van het bureauonderzoek opgestelde gespecificeerde verwachting, zoals deze is geformuleerd in par. 2.4. Tevens is de strategie voor het veldonderzoek afgestemd op de 'Richtlijnen uitvoering archeologisch onderzoek gemeente Utrechtse Heuvelrug september 2014, versie 2.0'. Op 28 oktober 2016 werd een Plan van Aanpak opgesteld, waarin de werkwijze van het onderzoek werd vastgelegd. In lijn met de conclusie naar aanleiding van de gespecificeerde verwachting (par. 2.4) is gekozen voor een verkennend booronderzoek. Met het verkennende booronderzoek zal de bodemopbouw en de mate van intactheid daarvan bepaald worden. Het leidt tot beantwoording van de volgende onderzoeksvragen:

- *Wat is de geologische/bodemkundige opbouw van de ondergrond en is het bodemprofiel intact?*
- *Indien het bodemprofiel niet intact is, wat is de aard, diepte en omvang van de verstoring?*
- *Wat is de specifieke archeologische verwachting van het plangebied (uitgesplitst per locatie in hoofdperiode en complextypen) en wordt deze bij het veldonderzoek bevestigd?*
- *Indien de archeologische verwachting niet kan worden bevestigd, wat is hiervoor een mogelijke verklaring?*
- *Is er in het plangebied een intact potentieel vondstniveau aanwezig en zo ja, komt dit overeen met het op basis van het bureauonderzoek verwachte potentiële vondstniveau?*
- *Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?*
- *In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische resten bedreigd door de voorgenomen ontwikkeling van het gebied? En hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?*
- *Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?*

3.1.2 Uitvoeringsplan veldwerkzaamheden

Voor het beantwoorden van de in par. 3.1.1 genoemde onderzoeksvragen is de volgende onderzoeksmethode toegepast:

Aantal boringen:	6 (minimum aantal per plangebied conform gemeentelijk richtlijnen)
Boorgrid:	evenredig verspreid in de onbebouwde delen van het plangebied
Diepte boringen:	tot tenminste 25 cm in de onverstoorde ondergrond (C-horizont)
Boormethode:	Edelman met diameter 7 cm (handmatig)
Bemonstering:	versnijden en/of verbrokkelen

De bodemtextuur en archeologische indicatoren worden beschreven volgens SBB 5.1 van het NITG-TNO waarin ondermeer de standaard classificatie van bodemmonsters volgens NEN5104 wordt gehanteerd.⁶³ De X- en Y-coördinaten worden bepaald aan de hand van de lokale topografie

⁶³ Bosch 2005; Nederlands Normalisatie-Instituut 1989.

en ingemeten met een GPS met een nauwkeurigheid van 2 m. De hoogte van het maaiveld ter plaatse van de boringen is bepaald aan de hand van AHN-beelden.

3.1.3 Monsternameplan

Hoewel een verkennend booronderzoek niet als primair doel het opsporen van archeologische vindplaatsen en indicatoren heeft, zullen eventuele relevante archeologische vondsten wel worden verzameld en indien mogelijk globaal worden gedetermineerd. Ook voor het onderzoek relevante bodemlagen zullen worden bemonsterd.

3.2 Resultaten Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O)

3.2.1 Veldinspectie en uitvoering Plan van Aanpak

In het plangebied zijn zes boringen verspreid over het onbebouwde deel van het plangebied geplaatst tot tenminste 25 cm in de C-horizont. De boringen zijn geplaatst met een 7 cm Edelmanboor en het opgeboorde materiaal is onderzocht op het voorkomen van archeologische indicatoren door het te verbrokkelen.

3.2.2 Lithologische beschrijving en interpretatie

De locatie van de boringen is weergegeven in afb. 7. De boorgegevens worden gepresenteerd in bijlage 1.

In het plangebied is een overwegend verstoorde bodem aangetroffen. De bovenste 30 à 40 cm bestaat over het algemeen uit zwak siltig, matig humeus, matig fijn zand met een donkerbruingrijze kleur. Hieronder is het zand lichter van kleur (bruingrijs) en minder humeus. Dit pakket is sterk omgewerkt, wat te zien is aan de vlekkerige samenstelling en het hoge gehalte aan puinresten en sintels.

Dit verstoorde pakket gaat scherp over in lichtgrijs, zwak siltig, matig fijn zand, dat geïnterpreteerd wordt als de C-horizont. De top van deze C-horizont is aangetroffen op een diepte variërend van 110 tot 195 cm –mv. In de westelijke hoek van het plangebied is de bodem iets minder diep verstoord (110 à 135 cm –mv) dan in de rest van het plangebied (165 à 195 cm –mv). Aangezien de bodem grotendeels tot minstens 165 cm –mv verstoord is, wordt verwacht dat de bodem onder de huidige bebouwing eveneens tot minstens deze diepte verstoord is.

Op basis van AHN-beelden⁶⁴ lijkt het plangebied ca. 50 cm opgehoogd ten opzichte van de omgeving. Op basis van onderzoeken in de omgeving wordt verwacht dat het oorspronkelijke plaggendek maximaal 70 cm dik was.⁶⁵ Hieruit volgt dat de top van het dekzand naar verwachting op maximaal 120 cm beneden het huidige maaiveld gelegen heeft. Aangezien de bodem in het grootste deel van het plangebied tot meer dan 165 cm –mv verstoord is, wordt verwacht dat archeologische grondsporen grotendeels verloren gegaan zijn. In de westelijke hoek van het plangebied, in een strook van 2 à 5 m langs de huidige bebouwing, zijn resten van grondsporen mogelijk nog wel bewaard gebleven. Ook van deze sporen zal vermoedelijk de top in meer of mindere mate beschadigd zijn en vanwege het feit dat het slechts om een smalle strook grond gaat langs de huidige bebouwing, zal hun informatiewaarde beperkt zijn.

3.3 Conclusies

De in paragraaf 3.1.1 gestelde onderzoeksvragen kunnen op basis van de bereikte resultaten als volgt worden beantwoord:

- *Wat is de geologische/bodemkundige opbouw van de ondergrond en is het bodemprofiel intact?*
Het booronderzoek wijst uit dat conform verwachting de natuurlijke ondergrond uit dekzand (Laagpakket van Wierden binnen de Formatie van Boxtel) bestaat. Het bodemprofiel is verstoord tot in de C-horizont.

⁶⁴ ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer.

⁶⁵ Van der Kuijl, 2005; Van Lil, 2005; Van Rooij, 2011.

- *Indien het bodemprofiel niet intact is, wat is de aard, diepte en omvang van de verstoring?*
De bodem is verstoord tot 110 à 195 cm –mv. In de westelijke hoek is de verstoring het minst diep (110 à 135 cm –mv).
- *Wat is de specifieke archeologische verwachting van het plangebied (uitgesplitst per locatie in hoofdperiode en complextype) en wordt deze bij het veldonderzoek bevestigd?*
Op basis van de verwachting werd rekening gehouden met de mogelijke aanwezigheid van archeologische resten uit de periode vanaf de Midden-IJzertijd of eventueel uit oudere perioden. Deze bevinden zich in dat geval in of aan de top van het dekzand, afgedekt door een plaggendek. Tijdens het veldonderzoek bleek echter dat het plaggendek en de top van het dekzand in het gehele plangebied verstoord is.
- *Indien de archeologische verwachting niet kan worden bevestigd, wat is hiervoor een mogelijke verklaring?*
In het plangebied heeft diepgaande verstoring plaatsgevonden als gevolg van de realisatie van de huidige bebouwing.
- *Is er in het plangebied een intact potentieel vondstniveau aanwezig en zo ja, komt dit overeen met het op basis van het bureauonderzoek verwachte potentiële vondstniveau?*
Er is geen potentieel vondstniveau aangetroffen.
- *Zijn er (aanwijzingen voor) archeologische waarden in het plangebied aanwezig, en zo ja, wat is naar verwachting de omvang, ligging, aard en datering hiervan?*
In theorie kunnen in de westelijke hoek nog restanten van grondsporen aanwezig zijn. Ook van deze sporen zal vermoedelijk de top in meer of mindere mate beschadigd zijn en vanwege het feit dat het slechts om een smalle strook grond gaat langs de huidige bebouwing, zal hun informatiewaarde beperkt zijn.
- *In hoeverre worden eventueel aanwezige archeologische resten bedreigd door de voorgenomen ontwikkeling van het gebied? En hoe kan deze verstoring door planaanpassing tot een minimum worden beperkt?*
De precieze dieptes van toekomstige vergravingen zijn nog niet bekend, maar indien deze de top van het ongestoorde dekzand bereiken zou in theorie sprake kunnen zijn van een verstoring van archeologische waarden. Feit is echter dat het booronderzoek heeft uitgewezen dat het dekzand al tot op grotere diepte verstoord is bij de aanleg van de huidige bebouwing. De kans dat binnen het plangebied sprake is van onverstoorde archeologische waarden die in het kader van de voorgenomen ontwikkeling verstoord zouden kunnen worden, wordt daarom zeer klein geacht.
- *Welke vorm van nader onderzoek is nodig om de aanwezigheid van archeologische waarden en hun omvang, ligging, aard en datering voldoende te kunnen bepalen om te komen tot een selectiebesluit?*
In het plangebied wordt geen nader vervolgonderzoek geadviseerd.

4 Aanbeveling

ADC ArcheoProjecten adviseert om het terrein vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling. Dit op basis van het feit dat in het plangebied diepgaande verstoring heeft plaatsgevonden als gevolg van de realisatie van de huidige bebouwing. Een potentieel vondstniveau is ook niet aangetroffen tijdens het booronderzoek.

Het is echter niet volledig uit te sluiten dat binnen het onderzochte gebied toch nog archeologische resten voorkomen. Het verdient daarom aanbeveling om de uitvoerder van het grondwerk te wijzen op de plicht archeologische vondsten te melden bij de bevoegde overheid, zoals aangegeven in artikel 5.10 van de Erfgoedwet.

Wij wijzen u erop dat de bevoegde overheid op basis van dit rapport een selectiebesluit neemt. De mogelijkheid bestaat dat dit selectiebesluit afwijkt van het door ons opgestelde advies.

Literatuur

- Bakker, H. de**, 1966: *De subgroepen van het systeem van bodemclassificatie voor Nederland*. In: Boor en Spade XV p. 25-41. Wageningen.
- Blijdenstijn, R.**, 2015: *Tastbare Tijd 2.0, cultuurhistorische atlas van de provincie Utrecht*. Amsterdam.
- Bosch, J.H.A.**, 2005: *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode, Versie 5.2*. Utrecht (TNO-rapport NITG 05-043-A).
- Botman, A., N. de Jonge & S.J.H. van der A**, 2009: *De archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart voor de gemeente Utrechtse Heuvelrug. Rapportage behorende bij de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart*. ADC Heritage rapport H033. Amersfoort.
- Bureau Militaire Verkenningen**, 1870, 1882, 1885, 1894, 1897, 1905, 1910, 1924 en 1930: *Werkhoven, blad 465, 1:25.000*.
- Deeben, J.H.C.**, 2009: *Handleiding voor de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden derde generatie. Toelichting op de Globale Archeologische Kaart van het Continentale Plat. Toelichting bij de kaart van Hoog Nederland met afgedekte pleistocene sedimenten*. Amersfoort.
- Exaltus, R. & J. Orbons**, 2011: *Engweg, Driebergen, Gemeente Utrechtse Heuvelrug. Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O); Bureauonderzoek en karterend booronderzoek*. ArchoPro Archeologisch rapport Nr 11029. Maastricht.
- Gemeente Utrechtse Heuvelrug**, 2014: *Richtlijnen uitvoering archeologisch onderzoek gemeente Utrechtse Heuvelrug september 2014, versie 2.0*. Doorn.
- Huizer, J.**, 2010: *Engweg, Driebergen-Rijsenburg (gemeente Utrechtse Heuvelrug), Een Bureauonderzoek*. ADC rapport 2225. Amersfoort.
- Kadaster**, 1811-32: *Oorspronkelijke aanwijzende tafel de grondeigenaren en der ongebouwde en gebouwde vaste eigendommen, Driebergen, Utrecht, sectie B, blad 04*.
- Kuijl, E.A.A. van der, met bijdragen van W.A. Bergman, A.A.G. Emaus & C. Helmich**, 2005: *Plangebied "De Geheime Tuin" te Driebergen. Inventariserend Veldonderzoek (IVO) Karterend booronderzoek*. Synthegra rapport projectnummer 175011. Zelhem.
- Lil, R. van**, 2005: *Driebergen Rijsenburg, De Lei. Een Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van boringen*. ADC rapport 526. Amersfoort.
- Mulder, E.F.J. de, Geluk, M.C., Ritsema, I., Westerhoff, W.E. & Wong, T.E.**, 2003. *De Ondergrond van Nederland*. Groningen.
- Normalisatie-Instituut, Nederlands**, 1989: *Geotechniek, classificatie van onverharde grondmonsters NEN 5104*. Delft.
- Roos, J.A.G. van**, 2011: *Engweg, Driebergen-Rijsenburg (gemeente Utrechtse Heuvelrug), Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van een verkennend booronderzoek*. ADC rapport 2680. Amersfoort.
- Schurmans, M.D.R., met bijdragen van: L. van Beurden, G.L. Boreel, M. Chtcheglov, J. van Kerckhove, J. van Renswoude & J.A.T. Wijnen**, 2011: *Een nederzetting uit de Midden en Late IJzertijd in Driebergen-Lange Dreef, gemeente Utrechtse Heuvelrug*. Zuidnederlandse Archeologische Rapporten 45. Amsterdam.
- SIKB**, 2013: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) Landbodems*. Gouda.
- Stichting voor Bodemkartering**, 1966: *Bodemkaart van Nederland schaal 1:50.000. Kaartblad 32 West Amersfoort*. Wageningen.
- Stichting voor Bodemkartering & Rijks Geologische Dienst**, 1982: *Geomorfologische kaart van Nederland schaal 1:50.000. Kaartblad 32 Amersfoort*. Wageningen/Haarlem.
- TNO**, 2006: *Geologische overzichtskaart van Nederland 1:600.000*. TNO, Utrecht.
- TNO**, 2011: *Lithostratigrafische Nomenclator van de Ondiepe Ondergrond, versie 2011*.
- Wolters-Noordhoff, Atlasproducties**, 1990: *Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000, deel 1 West-Nederland 1839-1859*. Groningen.

Geraadpleegde websites

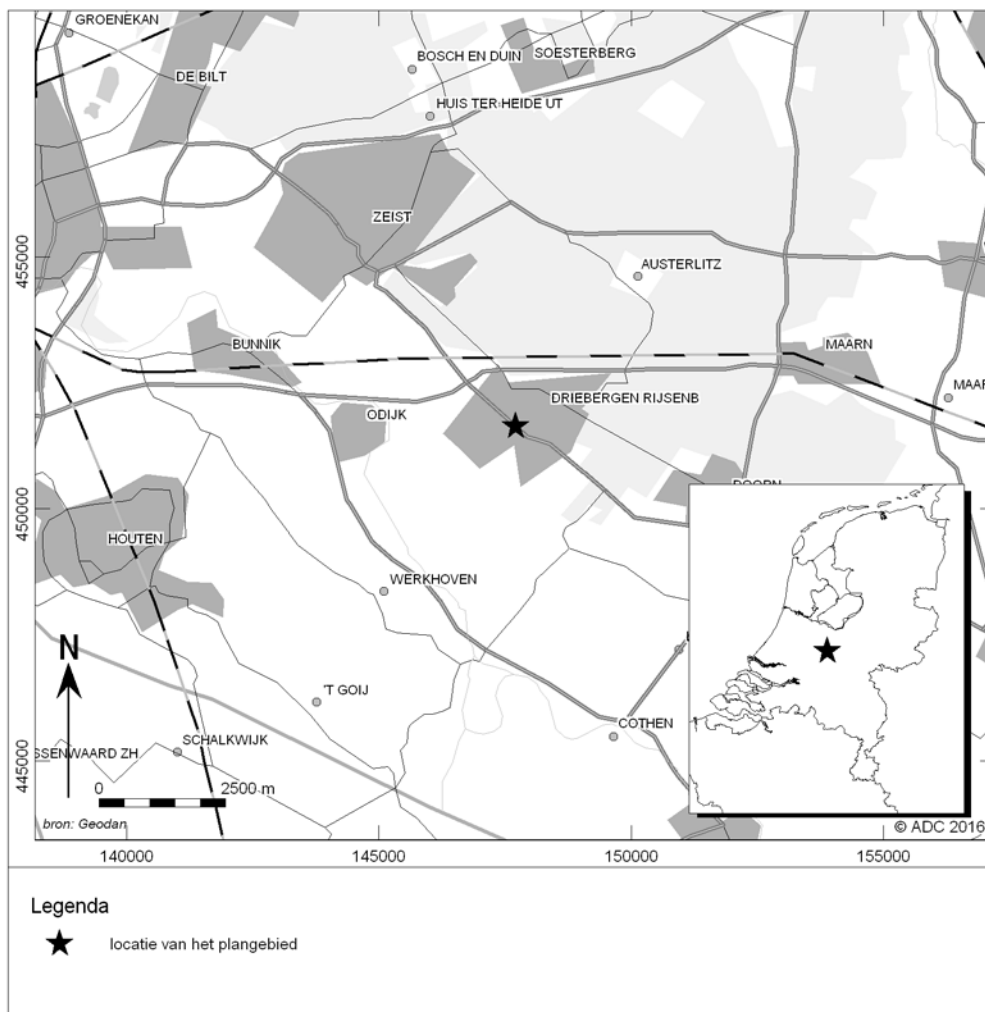

<http://archeologieinnederland.nl/bronnen-en-kaarten/amk-en-ikaw>
<http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>
<https://bagviewer.kadaster.nl>
<https://easy.dans.knaw.nl>
<https://www.heuvelrugtopografie.nl/bebouwing/driebergen/bosstraat/>
<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>
<http://www.ahn.nl/pagina/apps-en-tools/viewer.html>
<http://www.bodemdata.nl>
<http://www.bodemloket.nl>
<http://www.heuvelrugopdekaart.nl>
<http://www.hisgis.nl>
<http://www.ikme.nl>
<http://www.ruimtelijkeplannen.nl>
<http://www.topotijdreis.nl>

Lijst van afbeeldingen en tabellen

- Afb. 1 Locatie van het plangebied
- Afb. 2 Detailkaart van het plangebied
- Afb. 3 Plangebied op een uitsnede van de archeologische beleidskaart van de gemeente Utrechtse Heuvelrug
- Afb. 4 Mogelijk toekomstige inrichting van het plangebied
- Afb. 5 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen
- Afb. 6 Foto van het in 1875 gebouwde gemeentehuis van Driebergen dat tot de sloop in 1974 in het plangebied heeft gestaan.
- Afb. 7 Globale ligging van het plangebied op het minuutplan van de gemeente Driebergen (1811-1832). Het noorden is linksboven.
- Afb. 8 Locatie van het plangebied op de Bonnekaart van 1870
- Afb. 9 Locatie van het plangebied op de Bonnekaart van 1930
- Afb. 10 Boorpuntenkaart

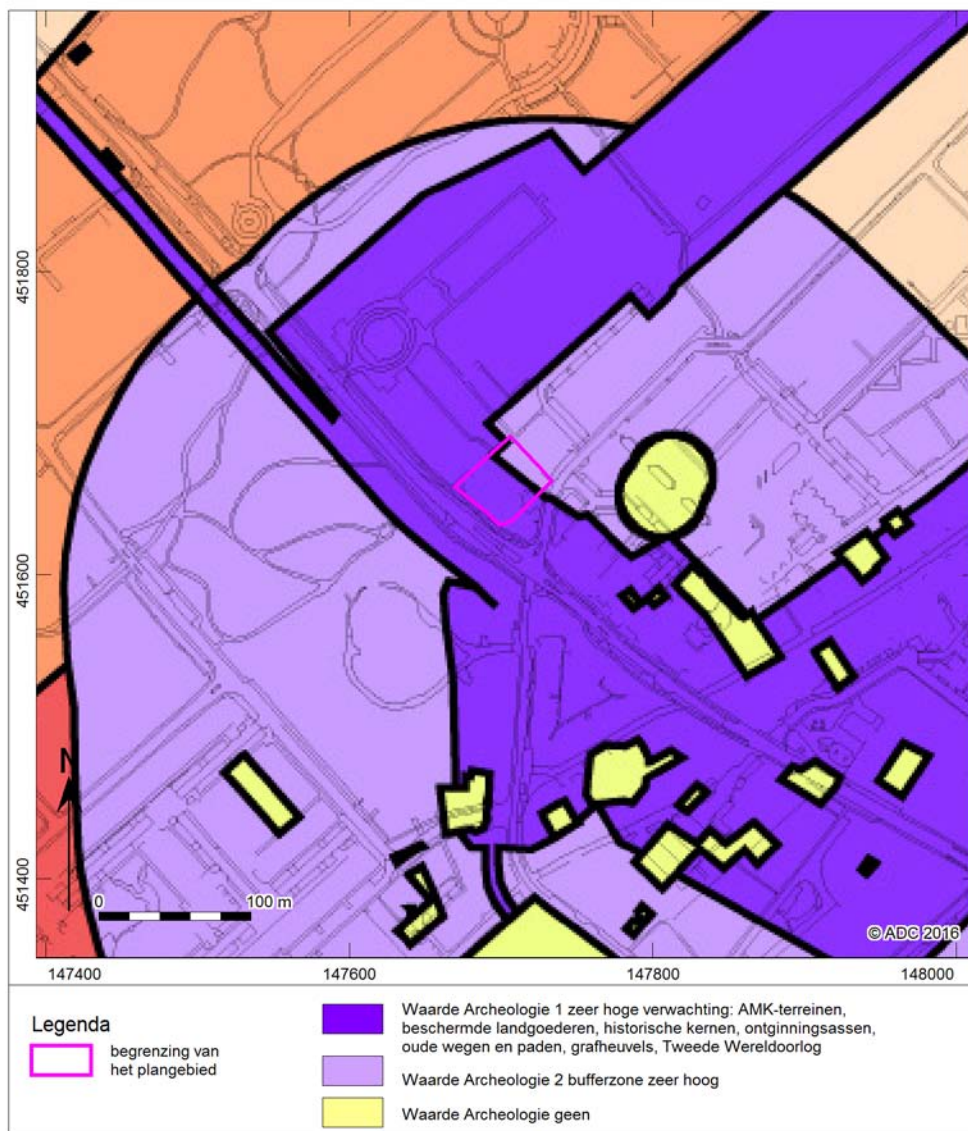
Tabel 1. Overzicht van de verschillende (pre)historische perioden.

Afb. 1 Locatie van het plangebied

Afb. 2 Detailkaart van het plangebied

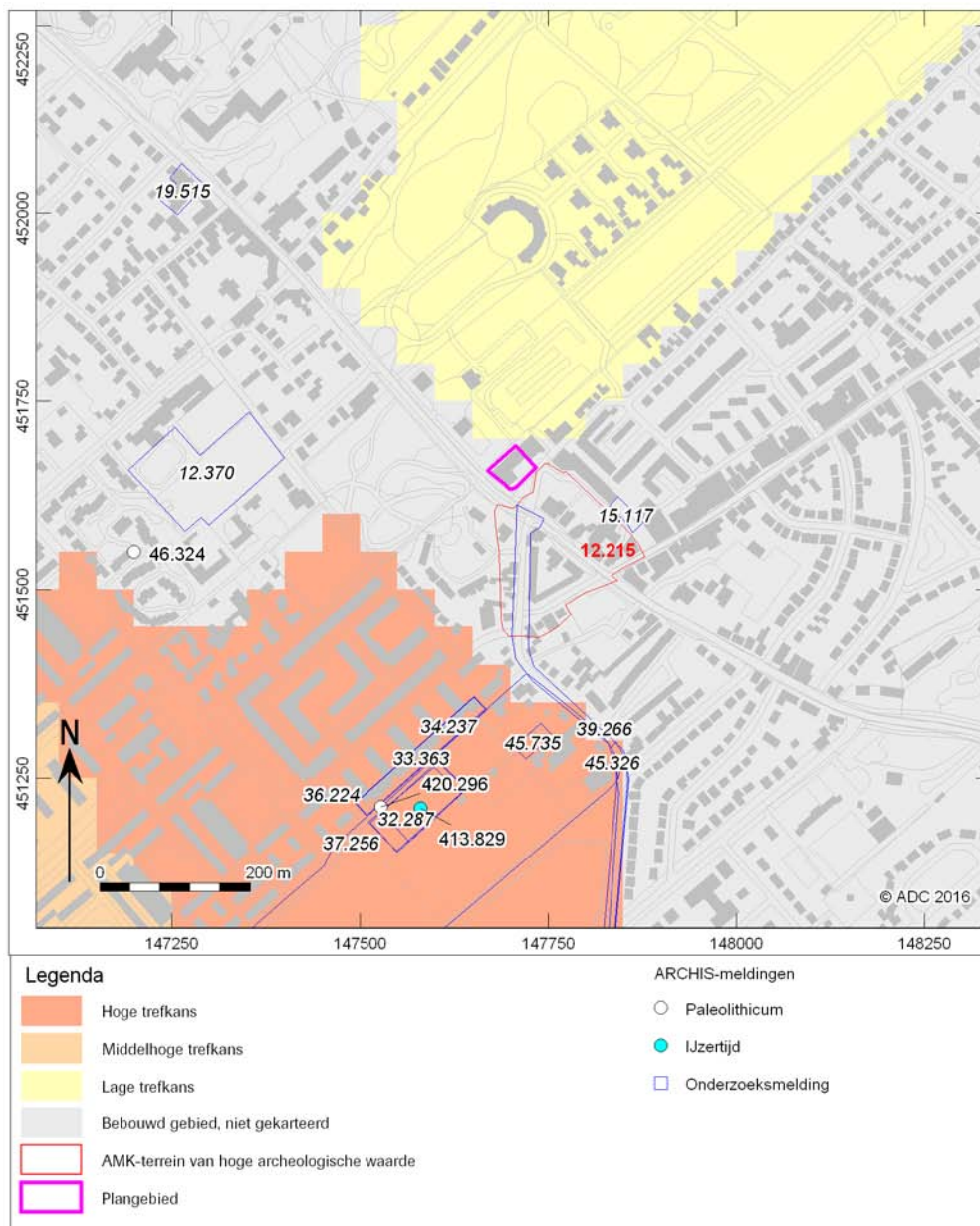

Afb. 3 Plangebied op een uitsnede van de archeologische beleidskaart van de gemeente Utrechtse Heuvelrug

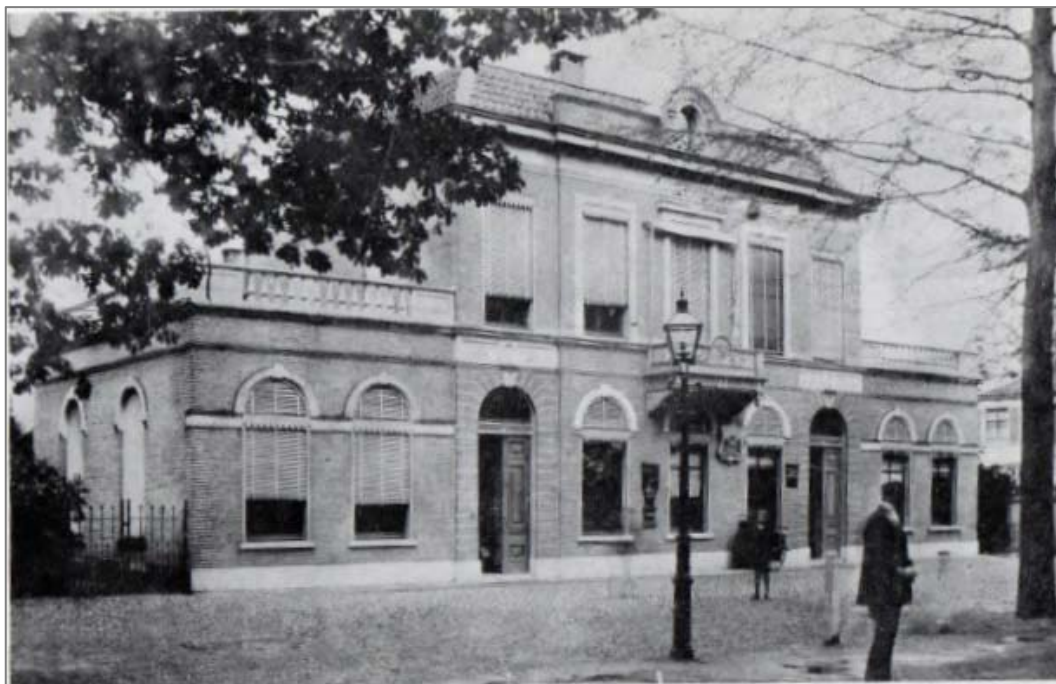

Afb. 4 Mogelijk toekomstige inrichting van het plangebied

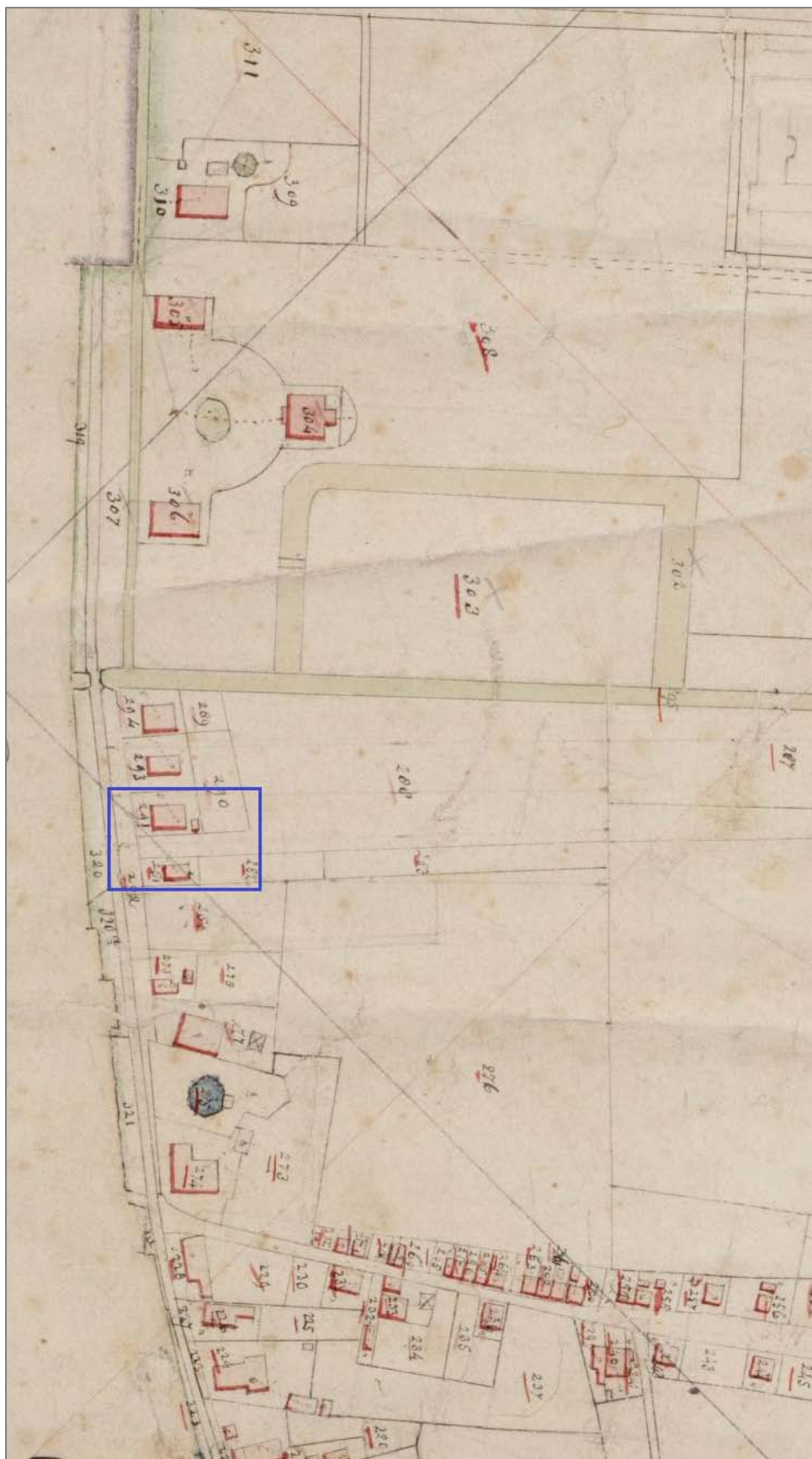

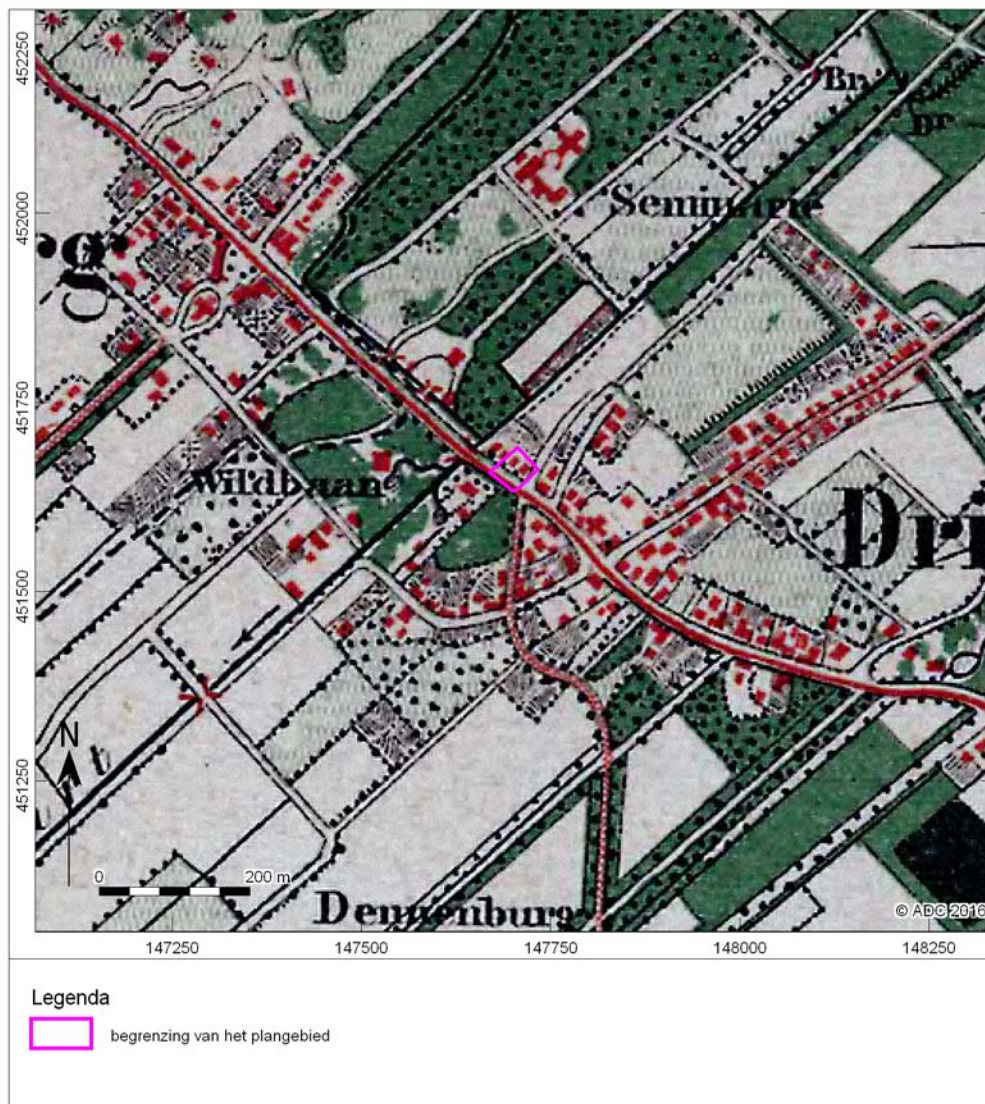
Afb. 5 Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden, AMK-terreinen en ARCHIS-meldingen

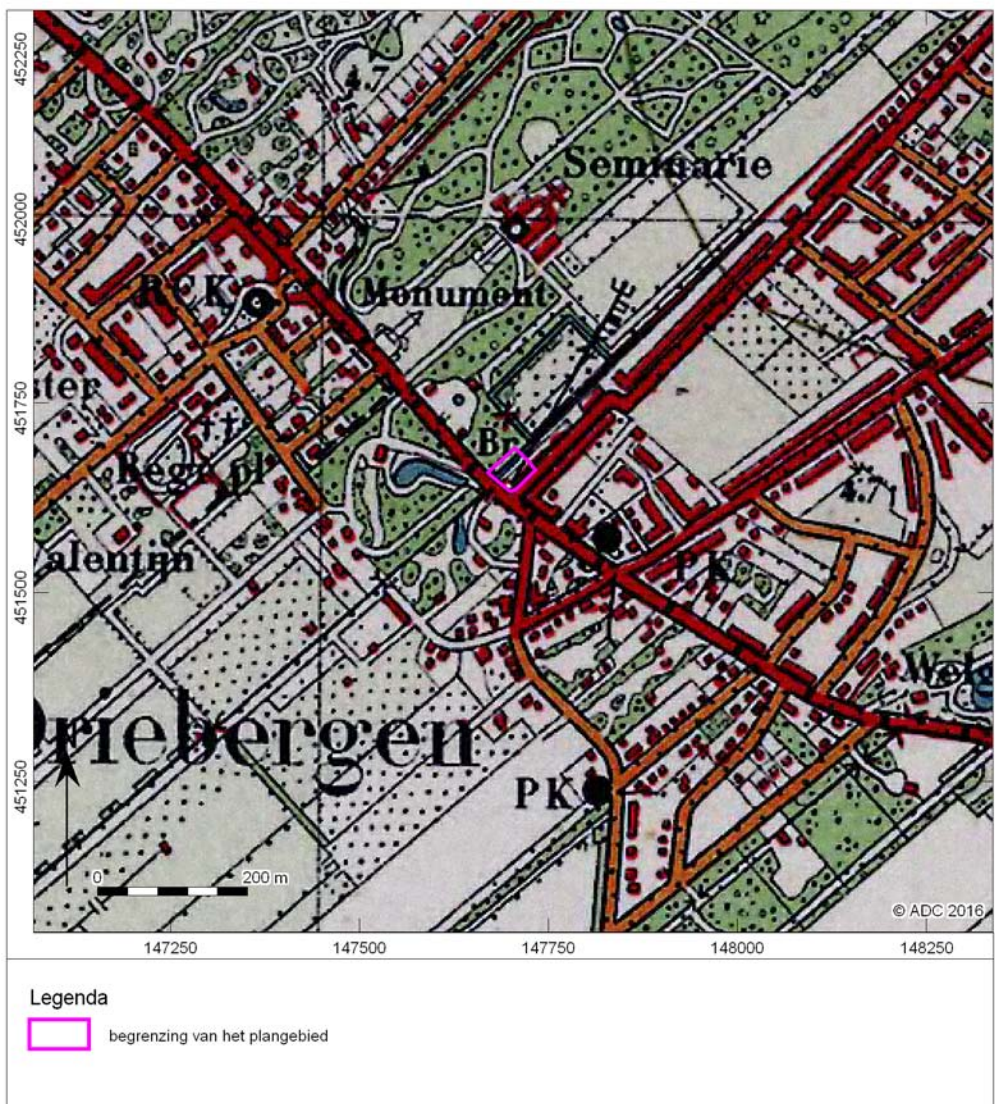
Afb. 6 Foto van het in 1875 gebouwde gemeentehuis van Driebergen dat tot de sloop in 1974 in het plangebied heeft gestaan.

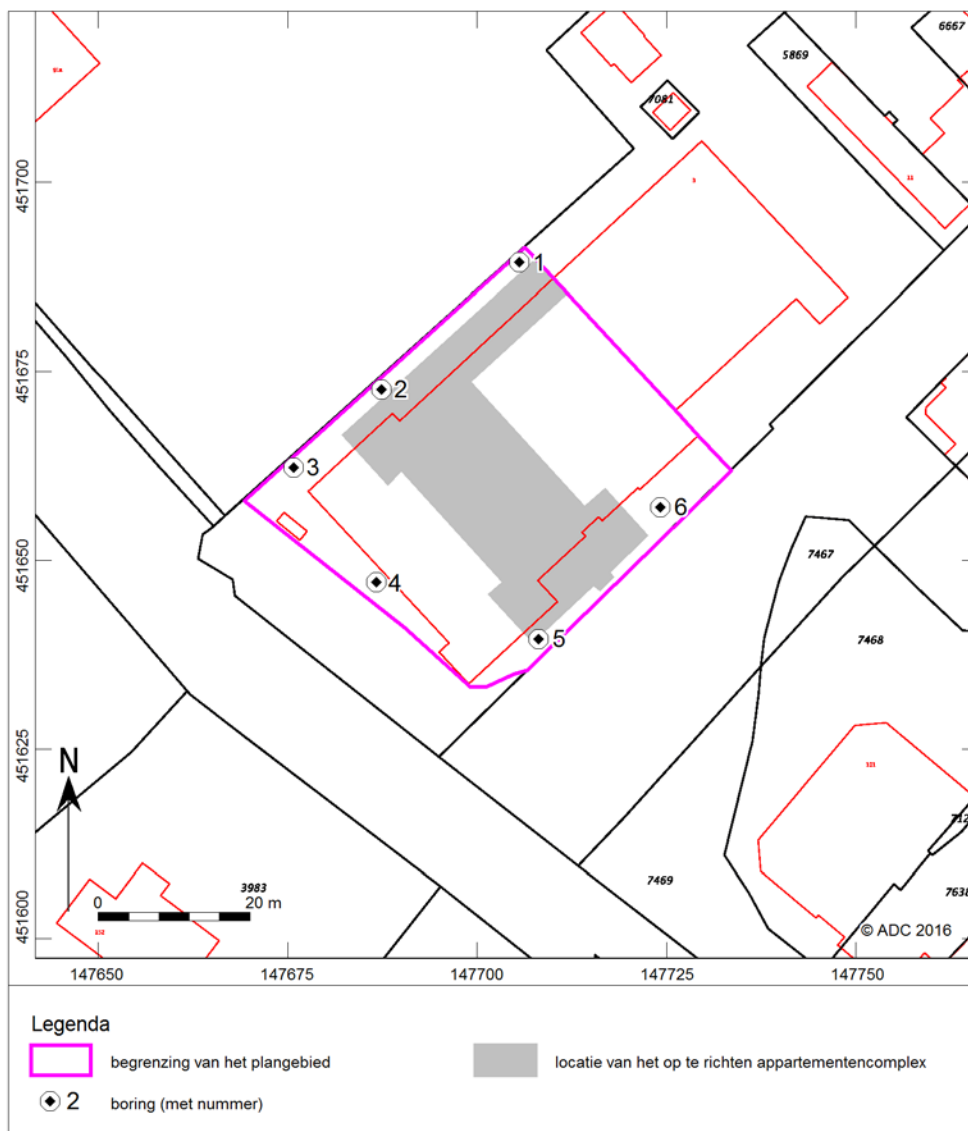
Afb. 7 Globale ligging van het plangebied op het minuutplan van de gemeente Driebergen (1811-1832). Het noorden is linksboven.

Afb. 8 Locatie van het plangebied op de Bonnekaart van 1870

Afb. 9 Locatie van het plangebied op de Bonnekaart van 1930

Afb. 10 Boorpuntenkaart